

Matjaž Han
minister za gospodarski razvoj in tehnologijo

INTERVJU

»Če je Evropa zdaj notranji trg, moramo iskati priložnosti na celinah, kjer nismo prisotni«

Minister Matjaž Han napoveduje, da bodo storili vse, da Slovenija obdrži konkurenčnost in da bo še naprej izvozna družba, ki se bo pomaknila v verigi dobaviteljev na še višje mesto.

Barbara Perko, foto: Kraftart

Razmere se v zadnjih mesecih spreminjajo domala iz ure v uro. Ideje, ki so bile še nedavno nepojmljive, so danes kot realne rešitve na mizah odločevalcev, pravi **minister za gospodarski razvoj in tehnologijo Matjaž Han**. »Po krizi zaradi covida-19 se je gospodarstvo znašlo v zahtevnih razmerah, kjer niti vlečejo posamezniki, ki po mojem mnenju v tem trenutku povzročajo takšno škodo, da se je tudi sami ne zavedajo,« ocenjuje minister. V približnu mesecu in pol pričakuje, da bodo na mizi rešitve, ki bodo olajšale trenutno krizo in omogočile vsem vpletenim, da se začnejo ukvarjati z vizijo za prihodnjih deset let.

Kako bi, v vlogi podjetnika, v teh časih sami postopali, da bi čim lažje prebrodili krizo?

Nekaj lahko podjetnik – predvsem ko govorimo o energetske krizi – naredi sam, na nekatere zadeve pa pač nima vpliva. Ključno je, da pogledaš, kakšne možnosti imaš, da oceniš proizvodnjo, svojo strukturo v ceni itn. Delavcem je treba jasno povedati, do katerih mej podjetje lahko gre. Seveda je tu še možnost, da podjetje poskuša s pomočjo kredita stabilizirati zadeve. Kot podjetnik pa pričakuješ tudi, da država v situacijah, ko sam nisi kriv za nastale razmere, na nek način pomaga.

Katere izkušnje z vaše podjetniške poti vam v vlogi ministra za gospodarstvo najbolj koristijo v teh razmerah?

Toliko časa kot sem politik, toliko časa sem bil podjetnik. Vem, da moram kot politik poslušati podjetnike, saj je večina podjetnikov poštenih. Borijo se za svoje zaposlene, razvijajo svoja podjetja, njihovi predlogi in kritike so dobronamerni. S tega vidika absolutno razumem to podjetniško razmišljanje, kar mi koristi tudi kot ministru. Ker jih poslušam in slišim, vem, kje so ta trenutek težave. Težave so nastale, ker so šle cene energentov v nebo, ker se zaradi vojne zmanjšujejo naročila, svoje je dodala še inflacija. Po nekaj letih se je dvignil euribor, zaradi česar je denar dražji. Podjetniki so se tako znašli pred steno, ki jo moramo – tako država kot Evropa – skupaj z njimi razbiti.

Kmalu po nastopu mandata ste na enem od srečanj s predstavniki gospodarstva dejali, da nobena odločitev ne bo sprejeta brez njih. Vam uspeva držati obljubo?

Moje delo naj ocenjujejo drugi. Glede na vse sestanke z gospodarstveniki in obiske podjetji, pa mi verjetno zdaj res težko kdo očita, da nisem nenehno v stiku s posamezniki v gospodarskih družbah, z upravami gospodarskih družb, z zbornicami in da ne iščemo skupnih rešitev.

Evropska komisija mora hitro reformirati energetski trg.

Perečih zadev v gospodarstvu je trenutno več, zagotovo najbolj zahtevne so razmere na energetskem trgu. Kaj bi bilo po vašem mnenju še treba storiti? Česa se najbolj bojite?

Kot minister nimam pravice, da me bo strah. Gledam pa na nekatere zadeve z razočaranjem. V tem primeru bi bilo razočaranje, če Evropska komisija ne bi zaznala težav, v katerih smo, in ne bi na evropski ravni dovolj hitro reformirali energetskega trga, torej postavili neke kapice. Države same s svojimi proračuni in sredstvi namreč ne bodo mogle toliko posredovati, da bi vse gospodarstvo preživel.

Se vam zdi, da je za to posluh pri pristojnih?

Glede na moja srečanja prejšnji teden v Bruslju (op. a., z ministrom smo se pogovarjali zadnji teden v septembru), mislim, da se evropski komisarji zavedajo, da bo Evropa morala na nek način zaščititi notranji trg tudi z regulacijo cen. Dejali so, da pričakujejo tudi pogled Slovenije na reševanje krize, zanima jih, kaj bo in koliko je že naredila, in tudi kakšne ideje imamo glede sheme za državne pomoči. Verjamem, da nam bo s skupnimi močmi uspelo.

Kako komentirate napoved predsednika vlade o zimskem energetskega lockdownu za podjetja?

Razmere se spreminjajo iz ure v uro, kar vpliva tudi na odločitve in komuniciranje. Naj ponazorim. Če smo pred mesecem in pol sprejeli zakon, po katerem bi subvencionirali gospodarske družbe s subvencijo v višini 30 % dvokratnika povečanja energetskih cen, smo že čez štirinajst dni ugotovili, da je to absolutno premalo in je bilo treba zadevo spremeniti. Predlagali smo povečanje subvencioniranja za enostavno pomoč s 30 na 50 %, podvojitve razpoložljivih finančnih sredstev s 40 na 80 milijonov evrov in vključitev tudi subjektov s področja kmetijstva in ribištva. Na izjave je treba torej gledati tudi iz perspektive spreminjajočih se razmer. Pred dvema ali tremi meseci je bilo bogokletno govoriti o regulaciji cen in kapici na energente na evropski ravni. Danes je to neka čisto normalna razprava, ki pa je, bodimo pošteni, prišla ravno iz Slovenije. Predsednik vlade je namreč na enem od evropskih sestankov povedal, da brez regulacije cen ne bo šlo, s čimer se strinjam.

Poskrbeti bo treba, da bomo prek ministrstev postopke sproščali in ne zategovali.

Česa, kar smo se – upajmo – naučili iz zgodb iz lockdownov zaradi covid-19, ne smemo ponoviti?

Obe krizi sta gospodarstvo zelo prizadeli. Zaradi covid-19 se je zapiral del gospodarstva in zmanjšala se je potrošnja. Ker se proizvodnja ni zapirala, so naši izvozniki lahko v okviru veljavnih pravil na nek način normalno delovali. Kriza, s katero smo soočeni zdaj, je povsem drugačna, ker temelji na špekulacijah cen električne energije in na vojni, za katero ne vemo, kdaj bo končana. Pri covidu smo vedeli, da se bo slej ko prej končalo, če se bomo držali pravil in iz zdravstvenega vidika zadeve omejili. Pri tej globalni krizi pa smo odvisni od posameznikov, ki po mojem mnenju v tem trenutku povzročajo takšno škodo, da se je tudi sami ne zavedajo.

Zdi se, da gospodarstvo vedno potegne kratko, ko gre za črpanje evropskih sredstev. V primeru sredstev za digitalizacijo se bo glavnina denarja prelila v javno upravo. Kdaj si lahko gospodarstvo tu obeta boljše čase?

Razumem gospodarstvo, ampak naj navedem podatek, da smo od leta 2018 do vključno 2022 za gospodarstvo namenili več kot 1,3 mrd evrov evropskih in nacionalnih sredstev. 90 % tega je bilo izključno evropskih sredstev, tako da mislim, da je ta pomislek čisto neupravičen. Konkretno

smo za razpise za digitalizacijo od 2018 do letos namenili več kot 116 milijonov evrov in podprli 918 podjetij pri digitalizaciji poslovnih procesov; z ukrepom spodbujanja digitalizacije malih vrednosti, preko »vavčerjev« pa smo podprli več kot 3.400 končnih prejemnikov. Tudi v turistično gospodarstvo bo šlo na primer 69 milijonov evrov. S to tezo se zato ne morem strinjati, se bomo pa absolutno trudili, da bomo gospodarstvu pomagali tudi v prihodnje.

Kadrovski bazen je prazen. To velja domala za vse regije v Sloveniji. Mladi se odločajo za svoje zgodbe, zapuščajo službe. Kako se boriti proti temu?

Strinjam se, da je v tem trenutku poleg globalne krize največji problem tako v gospodarstvu kot v javnem sektorju primanjkljaj kadrov. Po eni strani je kriva demografija, saj imamo starajočo družbo, po drugi pa mogoče samo razmišljanje ljudi. Ključno je, da bodo za delovanje podjetij dobri pogoji oz. spodbudno poslovno okolje, ki ga mora zagotoviti država. Na prvem mestu je dobra davčna zakonodaja, ki se ne sme – in tukaj sem lahko kritičen do vseh vlad – spreminjati iz vlade v vlado. Želel bi si, da davčna politika ne bi bila tako ideološko vprašanje. Narejena mora biti tako, da lahko vlade denar, ki ga poberejo od ljudi, s svojimi programi na najbolj pošten in transparenten način prenesejo nazaj ljudem. To se mi zdi ključno.

Nujno je, da je delovno okolje tudi spoštljivo do zaposlenih, da ljudi ne obravnavamo sužnjelastniško, ampak kot sodelavce. Res pa je, da moramo v državi narediti ali pa oblikovati nek mehanizem za razvojna delovna mesta, da bomo visoko usposobljen inženirski kader, ki je motor podjetij, prek raznih mehanizmov tudi spodbujali.

Ali menite, da bi Gospodarska zbornica Slovenije lahko doprinesla h kakovostnemu dolgoročnemu napovedovanju potreb po kompetencah in kadrih? Ne nazadnje si je kar pet let prizadevala za vzpostavitev karijerne platforme, vendar za to ni bilo poslušna odločevalcev.

Vsekakor se kaže razkorak med izobraževanjem in potrebami gospodarstva. V prihodnje bo treba poklicne, srednješolske in študijske programe, kakor tudi izobraževanje odraslih, oblikovati bolj po meri potreb gospodarstva, obenem pa jih tudi vključiti v sodelovanje z gospodarstvom in bodočimi zaposlovalci že prej. Danes so na primer zelo pomembna znanja s področja digitalizacije in zelenega prehoda, povečati moramo zanimanje mladih tudi za deficitarne poklice. Zato me veseli, da GZS skupaj z ministrstvom za delo sodeloval pri ustavljanju Platforme za napovedovanje kompetenc, ki predstavlja nadaljevanje Karijerne platforme. Verjamem, da lahko GZS z vpogledom, ki ga ima v gospodarstvo, doprinese h kakovostnemu napovedovanju potreb po kompetencah in kadrih.

Tudi področje kadrov kaže na to, da bomo vsi skupaj morali iz nekih svojih kalupov in razmišljati izven običajnih okvirjev. Morali se bomo uvesti za mizo kot enakopravni partnerji, socialni partnerji, vlada, sindikati, zbornice in gospodarstvo. Začeti bomo morali razmišljati ne navijaško, ampak kako lahko s skupnimi močmi naredimo dobre zakonske okvire, ki bodo pomagali pri raznih segmentih.

Kako konkretno ste si na ministrstvu zamislili premik k trajnostni in krožni ekonomiji?

To je trenutno zelo popularen izraz. Trenutno se vsi osredotočamo na to, da bo naše gospodarstvo preživelo. Naredili bomo vse, da obdržimo to konkurenčnost in prednost, ki smo jo imeli, da bomo še naprej izvozna družba, ki se bo pomaknila v verigi dobaviteljev na višje mesto. V tem trenutku se mi to zdi ključno. Seveda pa bomo morali vsi skupaj razmišljati bolj zeleno. Pri tem bo treba poskrbeti, da bo manj administrativnih ovir, da se bodo določene zadeve bistveno hitreje umeščale v prostor, da bomo prek ministrstev to sproščali in ne zategovali. Poskrbeti moramo, da bodo stvari, ki se jih bomo dogovorili, šle skozi vse procedure, ne da bi jih zaustavljali posamezniki zaradi svojih parcialnih interesov. To je pogoj, da bomo lahko hitreje izvedli zeleni prehod.

Na ministrstvu že pospešeno podpiramo investicije v zeleni prehod in krožno gospodarstvo. Letos smo na štirih javnih razpisih ministrstva in agencije SPIRIT namenili kar 156,5 milijona evrov nepovratnih sredstev, ki neposredno ali posredno podpirajo prehod na bolj zelene tehnologije, poslovne procese itd. Nekateri uspešni podjetniki že delajo po načelu »krožno in zeleno«. Treba je samo prevzeti dobre prakse.

Davčna politika ne sme biti ideološko vpašanje.

Državni sekretar Matevž Frangež je na sestanku na GZS s predstavniki delodajalskih organizacij 13. septembra dejal, da ima vlada velike ambicije glede izvoza in diverzifikacije. Kakšne konkretno so te ambicije in na kakšen način bo država spodbujala prodore na nove trge?

Menim, da smo v preteklih 30 letih premalo naredili na t. i. gospodarski diplomaciji. Premalo je bilo za ta naslov namenjenega denarja s strani državi. Preveč smo prepustili iznajdljivosti in borbenosti gospodarstva. Država je bila premalo aktivna na tem področju, zato z ministrstvom za zunanje zadeve zdaj iščemo možnosti, kako bi lahko z gospodarsko diplomacijo naredili še bistveno

več. Želimo, da bi država pomagala s svojimi institucijami in predstavništvu odpirati vrata gospodarstvu v svetu. Če je Evropa zdaj notranji trg, na katerega izvozimo večino svoje proizvodnje, moramo iskati priložnosti na celinah, kjer nismo prisotni, pa bi lahko bili. Diverzifikacija izvoza našega gospodarstva je pomembna tudi z vidika zmanjševanja tveganj, če pride do krize npr. na evropskem trgu. Tam bi morala biti država bistveno bolj aktivna.

Kje vi vidite še kakšne konkretne priložnosti za Slovenijo?

Afrika je ena od takšnih priložnosti. Ne bi našteval konkretnih držav, čeprav imam v mislih štiri ali pet držav, kjer bi mi lahko, konec koncev zaradi svoje zgodovine, naredili bistveno večje korake.

V prvih 100 dneh aktualne vlade ste kot resorni mister pokazali pripravljenost za dialog in sodelovanje. Predstavnike delodajalskih organizacij in gospodarstvenike vključujete v določene delovne skupine, ki pripravljajo ukrepe za odgovore na krizne razmere (npr. na področju energetske krize, zaposlovanja tujih delavcev). Jih boste vključevali tudi pri oblikovanju strategij in ukrepov, pomembnih za prihodnost?

Absolutno. Sem človek, ki misli, da lahko samo s sodelovanjem in dialogom

naredimo velike in dobre stvari. V strateški svet za gospodarstvo sem povabil eminentne slovenske gospodarstvenike iz različnih segmentov gospodarstva, tako izvoznike, bankirje, male podjetnike itn. V skupini bodo tudi profesorji in predstavniki civilne družbe. S svojim pogledom in izkušnjami bodo pomagali oblikovati politiko ministra za gospodarstvo, da bomo omogočili gospodarstvu večjo širitev. Od ljudi, ki imajo bogate izkušnje iz različnih področij gospodarstva, veliko pričakujem in vem, da so pripravljeni pomagati Sloveniji.

Pripravljen sem se pogovarjati tudi s političnimi strankami, ki so v parlamentu. Zavedati se namreč moramo, da brez politike, ki ustvarja neke pogoje, ne bo šlo. Tudi v opoziciji imajo veliko dobrih idej, ki jih je treba z vso resnostjo vzeti. Če najdemo tukaj en dogovor med nami vsemi, ki bo šel v prid nove dodane vrednosti v gospodarstvu, večjega razvoja gospodarstva, prenove v zeleno in digitalno proizvodnjo, potem sem se pripravljen pogovarjati z vsemi. Verjamem, da se bomo lahko o nadaljnjih razvojnih ukrepih, kako še pospešiti produktivnost in dodano vrednost v naslednjih 10 letih, začeli ukvarjati z januarjem. Ker mislim, da bomo ukrepe, kar se tiče krize, oblikovali že v naslednjem mesecu in pol.

To je zelo spodbudno slišati ...

Zadeve tako vidim, ker jih tako peljemo in delamo. Seveda se mi ne ukvarjamo samo z energetske krizo. V zakonodajo smo spravili zdaj štiri ali pet zakonov, ki so bili dve leti v predalu. Mogoče tudi zaradi tega, ker predhodniki, ki jih cenim, niso imeli energije, da bi se med sabo pogovarjali, slišali in da bi nekatere stvari speljali skozi postopke zaradi države, ne zaradi posameznika.

Kako ocenjujete vlogo GZS in njeno dosežanje sodelovanja s strokovno podprtimi predlogi rešitev?

Ob tej priložnosti bi se zahvalil Gospodarski zbornici Slovenije. Osnovna ideja zakona o reševanju energetske krize je ideja GZS. Vseh pripomb in nadgrajenaj sicer nismo mogli upoštevati, ker imamo

druge omejitve, poleg proračuna moramo gledati še na druge segmente družbe. Kar se tiče sodelovanja ne samo z GZS, ampak z vsemi zbornicami, lahko rečem, da je v tem trenutku na izredno visoki ravni, ker se vsi zavedamo situacije, v kateri smo se znašli. Prepričan pa sem, da bi bilo sodelovanje zelo dobro, tudi če ne bi bilo takšnih razmer. Kot gospodarski minister vem, da če zakoni, ki jih sprejemamo, ne bodo sprejeti ali podprti s strani gospodarstva, potem nimajo nobene veljave.

Menim, da GZS, OZS in tudi druge oblike združenj gospodarstva za svoje članstvo naredijo tako veliko, da se mogoče članstvo niti ne zaveda, kaj vse naredijo s sredstvi, ki jih prostovoljno plačujejo. Sam osebno sem bil proti temu, da je treba GZS, OZS in na sploh zbornice dati na trg. Mislim, da je to napaka. Če ne bi bilo GZS, OZS in drugih zbornic, bi bili pogoji za gospodarstvo verjetno še slabši, ker se jih ne bi slišalo. Zdi se mi, da bi morali postaviti nova pravila igre, s čimer, bi zbornice pridobile na svoji moči in bi potem v dialogu med vsemi tremi skupinami iskali rešitve, ki bodo dolgoročno vplivale na večjo gospodarsko rast v državi.

Osnovna ideja zakona o reševanju energetske krize je ideja GZS.

Je zdaj pravi trenutek, da delamo tudi na spodbujanju inovativnosti?

Strinjam se z mislijo, da je vsaka kriza lahko tudi nova priložnost. Naj navedem primer avtomobilskega grozda t. i. iniciativa GREMO. V grozdu je 400 naših podjetij, ki sodelujejo v dobaviteljski verigi za avtomobilsko industrijo, ki je trenutno v fazi prehoda iz mehanske zgodbe in fosilnih goriv v trajnostno, električno. Predstavili so nam svojo vizijo in tukaj vidi država absolutno veliko priložnost za naše gospodarstvo. Prvič, ker so se podjetja, ki so po eni strani konkurenca, spravila skupaj pod en dežnik in so pripravljena skupaj investirati in skupaj iti v zgodbo, ki bi lahko Sloveniji prinesla absolutno novo dodano vrednost in druge pozicije v teh globalnih dobavnih verigah. Vlada in na gospodarskem ministrstvu smo

prepoznali potencial tega projekta in bomo zato v proračunu namenili denar tudi za ta segment. Iz tega res lahko naredimo zgodbo o uspehu.

Kaj pa priložnosti v turizmu? Eno ste prepoznali v sodelovanju z Netflixom.

Najbolj sem vesel, ko vidim, da nekaterim uspe in ko lahko komu pomagaš, da uspe. Turizem je po mojem mnenju del gospodarstva, ki ga moramo še bolj izkoristiti in ga tudi lahko. Veliko pa smo na tem področju tudi že naredili. Verjamem, da bo v bodoče ministrstvo preimenovano v ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport, ker vidim veliko sinergij v teh treh segmentih. Imamo potencial, kot ga nimajo niti največje države na svetu.

En primer takšnega potenciala sinergij je npr. filmska industrija. To je posel, v katerem se vrtijo ogromni denarji. Država je spoznala, da je treba tudi v ta segment investirati, ker s tem pridobimo določeno zaposlenost, promoviramo državo tako z gospodarskega in turističnega vidika, kjer izkoristimo dane lepote Slovenije.

Kakšne imate ideje na področju športa?

Adurov imamo veliko. Slovenija je glede na svojo velikost ena najboljših držav v organizaciji največjih svetovnih športnih prireditev, kar smo dokazali z mnogimi svetovnimi, evropskimi prvenstvi itn. Z malo sredstvi in malo človeškega kapitala smo pripravljene in zmožne narediti izjemne zgodbe. Poleg tega imamo ambasadorje športa, ki so svetovne zvezde in imajo za povrhu vsega neizmerno radi Slovenijo. Če jih naštejemo le nekaj: Dončić, Dragić, Maze ... Za Slovenijo so naredili toliko, kot nobena politika ne more narediti. Imamo tudi športne funkcionarje, ki so svetovni igralci. Aleksander Čeferin je predsednik Uefe. Lahko si nekateri zaradi politike zatiskajo oči pred dejstvom, da je Slovenec predsednik Uefe, a sam mislim, da je treba takšne stvari izkoristiti v pravem smislu. Vem, da so to ljudje, ki so pripravljene pomagati Sloveniji. Tisti, ki smo malo hodili po tujini, vemo, da se tam ne delimo na leve in desne. Dajmo se deliti na to, kdo ima rad Slovenijo in kdo ne. ■